

To se zdi dr. Luegerju najboljši pripomoček, da ubije svojega politiskega nasprotnika. Pri tem pa ne pomisli, da si izpodkopava tudi sam ugled in vero v svoje krščanstvo, in utegne se zgoditi, da pade nekega lepega dne tudi dr. Lueger, kakor bo padlo črno klerikalstvo povsod, koder žene še danes krasne svoje cvetove!

Pred kratkim je zadela enaka usoda učitelja in državnega poslanca Karla Seitzza, ki je bil izvoljen na podlagi socijalno-demokratskega programa in je v svojem volilnem okraju podrl Luegerjevega privrženca, nekega krščanskega socijalista.

Dunajski okrajni šolski svet, katerega član je tudi Seitz, je torej sklenil, da naj ta poslanca Seitzza odpusti iz službe. Proti Seitzu sta bili namreč vloženi dve tožbi: v prvi je bil tožen, da se je v nekem govoru zavzemal za 8letno šolsko dobo, v drugi pa, da je očital v volilni borbi krščansko-socijalni stranki, da je sovražnica šolstva.

V eni poslednjih sej okrajnega šolskega sveta je prišlo do ostrega konflikta med učiteljem Seitzem in deželnim poslancem Gregorigom na eni in med Seitzem in krščansko-socijalnim ravnateljem Kuglerjem na drugi strani. Okrajni šol. svet je namreč obravnaval o prošnji nekega učitelja za denarno podporo, ker je že dlje časa bolan, torej podpore potreben. Gregorig je predlagal, naj se prošnja odkloni, češ, da je dotični učitelj nasprotnik krščanskih socijalistov, proti katerim vedno zabavlja. Seitz je dejal, da je to vest razglasil najbrže kak o v aduh. Gregorig, ki je mislil, da meni Seitz njega, je razburjen skočil s sedeža in je preteče zavzdignil pest proti Seitzu. Ravnatelj Kugler je prijel Gregoriga za roko ter mu dejal: „Saj se vendar ne boš umazal!“ Užaljeni Seitz se je nato obrnil proti Kuglerju in dejal, da si bo že znal pomagati, če bo kdo govoril v takem tonu o njem.

Seitz je navdušen učitelj, natančen v izvrševanju svojih dolžnosti in neustrašen zagovornik nove šole in naprednega učiteljstva. A on je tudi velik prijatelj šolske mladine. V razredu, kjer je poučeval, je obilo ubogih otrok, ki se opoldan niso imeli najskromnejšega kosilca, nego so lačni in v mrazu trepetajoči postajali po dopoldanskem in pred popoldanskim poukom okrog šole. Pri znancih in usmiljenih ljudeh je nabiral Seitz za te

ubožce hrane, da jih z njo nasiti opoldne. To je delal v svojem razredu. A došla je na okr. šol. svet tožba, da porablja Seitz šolske prostore za druge, neučne namene. In okr. šol. svet je prepovedal Seitzu lačne otroke siliti v šolski sobi, dokler si ne izprosi pri njem dovoljenja. Seitz je seveda takoj prosil — a njegova prošnja je bila — odklonjena. Potem se je preselil Seitz z lačnimi svojimi ubožci v bližnjo gostilnico.

In vse to so grehi, zaradi katerih bo nemara Seitz izgubil službo. Vendar se bo Seitz slej kot prej neustrašeno boril za pravice učiteljstva in za novo šolo. Simpatije vsega poštenega učiteljstva so nanjegovi strani, tako tudi naše simpatije.

Napisali smo to poročilo in ne zdi se nam potrebno, da bi mu kaj dostavljali. Naši bralci si bodo sami napravili sodbo o takih ljudeh, ki se zovejo krščanske socijaliste, in gotovo bodo občudovali tiste, ki take ljudi cenijo in spoštujejo ter silijo v njih družbo!

Poglavje o birokratizmu.

Ni dolgo tega, kar je izpregovoril šolski nadzornik v nekem vzhodnočeškem mestu, ko so ga dolžili birokratizma, te-le besede: „Kaj je birokratizem? Birokratizem je pravzaprav red in ta je potreben“.

Pokazati hočemo, da birokratizem ni red, ampak strašen nered, a vsled tega je hvalevredno in zaslužno, se ozirati zoper birokratizem. Da rečemo kratko in brzo, kaj je birokratizem, povemo raje, kako se pojavlja.

Javlja se v uradniškem preosnavljanju misli, preosnovljanju besede in preosnovljanju dejstev.

V vsaki sestavi se nahajajo gotovo dobri odloki. Zakonodajalca vede v glavni misli njegove sestave gotovo etiško čuvstvo. Ker pa mora postava biti kratka, jedrnata, ni mogel zakonodajalec v njej vsega povedati. Nekateri stvari je mogel le splošno očrtati.

Vsi slučajji šolskega delovanja se ne dado vlti v nekoliko splošnih paragrafov; zato moramo razen zakona imeti i njega komentar.

A tu se nahaja kamen, ob katerem se spodtikamo.

učenci so tam gori že navajeni, da jim prinaša učitelj vse šolske potrebščine saboj.

Ko sem že gazil nad poldrugo uro visok sneg, pokazal mi je mož pri zadnji žagi moj cilj. Oj, to pa je še bilo neznansko visoko! Končno sem se preril vendar do cerkvice, ki stoji v visokosti nad 900 m tik pod Veliko kepo (kapo). Toda novo presenečenje! Šole ni bilo nikjer! V veži edine vegaste leseno kočje parili in strgali so baš zaklanega prašiča. Tukaj vendar ne more biti šola. Vsekakor sem neustrašeno pomolil glavo v zasoparjeno vežo ter zavpil: „Ljudje božji, kje je tukaj šola?“ Ne da bi se dali motiti pri tako svečanem opravku, pokaže mi en mož nizke vratce na desno. Odprem ter res vidim šolske klopi, edino, kar je dajalo neprijazni čumnati tak značaj. Moje razočaranje je raslo. Držal sem se iz prepotrebne previdnosti sklonjeno, da ne bi z glavo stropa — poškodoval. V kotu velika peč iz ilovice in železnih polkrogelj (posebna vrsta tehnike za kmečke peči po Pohorju sploh), tla razdrapani, polovica šip na majhnih okencih zamašena z raznobarnim papirjem, strop se je po nekod prav nevarno pobesil. Peč je bila strahovito

zakurjena. V veži so me potolažili, da je tako le danes, ker imajo „furež“ ter iz ekonomičnih vzrokov peko v šolski peči hruh. Drugekrat da se bom najbrže o nasprotnem prepričal, ker kruh se pri hiši sicer ne peče — prepogosto. Bajta je namreč last mežnarja in cerkovnika. Polovico kočje si je obdržal zase, kjer stanuje s svojo družino zajedno s kozo, perutnino in pujski, drugo polovico je odstopil v „pedagogične“ svrhe.

Izmed 45 vpisanih učencev in učenk prišlo jih je pet, tako da je bil vsak štirih oddelkov srečno zastopan. Imel sem tedaj prilike dovolj, proučevati najprej individualnost svojih gojencev. Povprečno je bil vso zimo enak obisk, le neki ponedeljek s pristnim pohorskim zametom imel sem — enega učenca, katerega pa sem si iz jarka v pravem pomenu besede prinesel. Pa jim tudi ni bilo zameriti revčkom iz raznih zagorskih jarkov in planinskih „hub“ (bajt).

Tolažil sem se s pomladjo. Toda sedaj je trebalo pasti kože in ovce, nabirati gorskih korenin in zelišč itd. pa tudi splošno se niso moji „visokošolci“ preveč zavedali šolske obveznosti, kajti v opravičevanje, zakaj je

Razlagatelj zakona in zakonodajalec morata biti popolnoma needina. Postave tako razlagajo, kakor zahteva to državno dobro.

Čuvaji državnih zajmov so od davna v Avstriji uradniki. Uradništvu v tej delavnosti pa ni direktiva duh zakona, ampak predpisi.

Predpisi so alfa in omega vseh razlaganj, katere potrebuje zakon v svoje popolnjevanje za raznih okolnosti.

Duh časa se spreminja, toda predpisi ostajajo nespremenjeni, dokler bistvuje sistem, ki je oživel.

Želja takšne predpise obraniti v veljavi i tedaj, ko se ne vjemajo več z razmerami — to je birokratizem.

Umevno je torej, da je to le na videz red — to je red za pisarno, nikakor pa za življenje.

Vsled tega sta birokratizem in napredna misel voda in ogenj. Tu se bojuje pisarna z življenjem. V posledicah tega kontroluje pisarna ali birokratizem misli življenja in pripušča v javnosti samo te, ki ugajajo sistemu, kateri je vstvaril predpise.

V kontrolo mislij pa je potrebno središče kot posebljen predpis, zato se razvija birokratizem najbolj v centralizmu.

Ker je centralizem politiški sistem, moreta centralizem in birokratizem uporabljati svoje moči v politiške, sebi ugodne svrhe, četudi bi bile duhom zakonov v protivju.

Radi tega moreta biti za gotovih okolnosti nepravilna, krivična razlagatelja zakona, zakaj dogma o nezmožljivosti še ne uči o šefih vladnih kabinetov.

Birokratizem torej znači vklenjenje duha, omejitvev misli in vseh činov, ki so v protivju s sistemom, čigar izvajaj je birokratizem.

On je torej sovražnik vsakega napredka, vničuje samostalnost in naravni razvoj duha.

On je v nasprotju s samo naravo, zakaj v prirodi se nazivlje red neprestan razvoj, čim smatra birokratizem preporod za revolucijo. V šolstvu je povzročil birokratizem veliko škode.

Pred vsem je izobčil učitelja iz uživanja občanskih pravic.

zamudil prejšnji šolski dan, odgovarjalo se mi je enostavno: „Ni mi „taubalo“, ali pa „kâze sem pôsła!“

Popoldanski pouk naj bi trajal do pol štirih, ali tukaj sva računila z učnim načrtom brez pohorskih mater. Še pred tretjo uro so prihajale le-te od bližnjih koč iz jarka, prav odločno potrkvale na nizka okna naše sobe ter klicale: „Jurček, kravo sem ti že spustila na pašo!“ ali „Lenčka, otroka zibat!“ In res ni bila majhna pokora okoli štiridesetim otrokom razne starosti in spola presedeti v petih do šestih klopeh. Vročina nas je hudo mučila, okna se niso odpirala, temveč so bila „iz večje varnosti“ od zunaj z žebliji pribita. Poskusil sem dobiti zraka skozi vrata, no pa so prikulili iz veže prasci, ali mi je celo zameketala za hrbtom koza v veliko veselje mojih „akademičkov“. Seveda ni bilo pri tem misliti na resen pouk.

Po leti pa so nam že itak pičlo odmerjene urice prečrtale še nove okolščine. Če je bila v nedeljo v ondotni podružnici maša z običajnim fantovskim „žegnanjem“, napravil je mežnar iz našega „visokošolskega svetišča“ prav prozajično kmečko „oštarijo“. Klopi so znosili na

Znana je v tej stvari Kielmannsegova razlaga. Izumel je novo čuvstvo, katero je prepovedano v šolah vceplati, namreč, vsak učenec in učenka mora poleg svoje rodne zemlje še ljubiti južnotirolske Lahe, gornje- in spodnjeavstrijske Nemce in viteške Madjare, a vzklikati, da se naša domovina razprostira od Krkonoš do Adrije.

Izpremenili so učitelja in učenca le zato v sužnja podrobnih osnov, da bi imeli v birokratiški pisarni red, to je, da bi vedeli, kedaj razlaga učitelj in o čem bode razlagal.

Birokratizem je uvedel v nas itajno kvalifikacijo in disciplinarno preiskavona zakladu anonimnih tožb.

In to vse naj bi bil red, kojega potrebujemo v društvu?

Kdor tako govori, nima smisla za napredek in razvoj, nima smisla niti za pravičnost in ako brani birokratizem, zadostuje samo lastni svoji udobnosti.

Igra s punicami, katere ima v prstih.

Zato: Ne pelji nas v skušnjavo, ampak reši nas vsega birokratizma — Amen.

(Po „Poslu z Budče“.)

Učiteljski pravnik.

Priobčuje „Pedagogičsko društvo“ v Krškem.

(Dalje.)

Pravice v materjelnih zadevah.

§ 54. Kedar je učitelj odstavljen, naznani se to ministru za bogočastje in uk, kateri to pove deželnim šolskim oblastim drugih dežel zastopanih v državnem zboru.

§ 55. Okrajna šolska oblast odstavi učitelja službe in mu tudi ustavi s službo sklenjene prihodke začasno, ko traja sodnijska ali ustrahovalna preiskava, ako tirja dostojnost učiteljskega stanu, da se preiskovanec za čas preiskovanja nemudoma službe odstavi. Pritožba zoper začasno odstavljenje nima odločilne moči.

§ 56. Ako bi pa začasno odstavljen ali njegova družina pomankanje trpela, izreka pa okrajna šolska oblast, koliko se mu more živežnine dati. Največ, kar se

plano, oziroma jih razpostavili za sedeže pivcem. Popivanje je trajalo celo noč, in ko sem dospel v ponedeljek v šolo, nadaljevali so bolj „stanovitni“ nedeljski posel, „obnemogli“ pa so smrčali po klopeh in tleh.

Nekako patrijarhalično razmerje je vladalo med menoj in mojo „visokošolsko“ mladino, posebno ko sem začel med poldanskim odmorom odpirati svojo torbo. Obedoval sem seveda vprico otrok v šoli, ker mi je bilo vsekako ljubše, če so zvedeli otroci, da si njih učenik podaljšuje življenje na čisto prozajične načine, nego da bi mi v sosednji mežnarjevi čumnati oponašali vsak grizljaj — pujski, kure in koza. Res, da mi je čestokrat ostalo le vino; no poleti je bilo drugače, obedovali smo v gozdu nad kočjo, jaz iz torbe, otroci borovnice in prusnice.

Vkljub vsem naravnim in nadnaravnim zaprekam pa sem ljubil svojo „visoko šolo“ in nje slušatelje; otroci so z mnogo večjim veseljem prihajali semkaj na višino, nego v štirirazrednico pri fari, saj tukaj se je prizanašalo meni in njim — s kruto metodo ponemčevanja.

Razlagatelj zakona in zakonodajalec morata biti popolnoma needina. Postave tako razlagajo, kakor zahteva to državno dobro.

Čuvaji državnih zajmov so od davna v Avstriji uradniki. Uradništvu v tej delavnosti pa ni direktiva duh zakona, ampak predpisi.

Predpisi so alfa in omega vseh razlaganj, katere potrebuje zakon v svoje popolnjevanje za raznih okolnosti.

Duh časa se spreminja, toda predpisi ostajajo nespremenjeni, dokler bistvuje sistem, ki je oživel.

Želja takšne predpise obraniti v veljavi i tedaj, ko se ne vjemajo več z razmerami — to je birokratizem.

Umevno je torej, da je to le na videz red — to je red za pisarno, nikakor pa za življenje.

Vsled tega sta birokratizem in napredna misel voda in ogenj. Tu se bojuje pisarna z življenjem. V posledicah tega kontroluje pisarna ali birokratizem misli življenja in pripušča v javnosti samo te, ki ugajajo sistemu, kateri je vstvaril predpise.

V kontrolo mislij pa je potrebno središče kot posebljen predpis, zato se razvija birokratizem najbolj v centralizmu.

Ker je centralizem politiški sistem, moreta centralizem in birokratizem uporabljati svoje moči v politiške, sebi ugodne svrhe, četudi bi bile duhom zakonov v protivju.

Radi tega moreta biti za gotovih okolnosti nepravilna, krivična razlagatelja zakona, zakaj dogma o nezmožljivosti še ne uči o šefih vladnih kabinetov.

Birokratizem torej znači vklenjenje duha, omejitvev misli in vseh činov, ki so v protivju s sistemom, čigar izvajaj je birokratizem.

On je torej sovražnik vsakega napredka, vničuje samostalnost in naravni razvoj duha.

On je v nasprotju s samo naravo, zakaj v prirodi se nazivlje red neprestan razvoj, čim smatra birokratizem preporod za revolucijo. V šolstvu je povzročil birokratizem veliko škode.

Pred vsem je izobčil učitelja iz uživanja občanskih pravic.

zamudil prejšnji šolski dan, odgovarjalo se mi je enostavno: „Ni mi „taubalo“, ali pa „kâze sem pôsła!“

Popoldanski pouk naj bi trajal do pol štirih, ali tukaj sva računila z učnim načrtom brez pohorskih mater. Še pred tretjo uro so prihajale le-te od bližnjih koč iz jarka, prav odločno potrkavale na nizka okna naše sobe ter klicale: „Jurček, kravo sem ti že spustila na pašo!“ ali „Lenčka, otroka zibat!“ In res ni bila majhna pokora okoli štiridesetim otrokom razne starosti in spola presedeti v petih do šestih klopeh. Vročina nas je hudo mučila, okna se niso odpirala, temveč so bila „iz večje varnosti“ od zunaj z žebliji pribita. Poskusil sem dobiti zraka skozi vrata, no pa so prikrlili iz veže prasci, ali mi je celo zameketala za hrbtom koza v veliko veselje mojih „akademičkov“. Seveda ni bilo pri tem misliti na resen pouk.

Po leti pa so nam že itak pičlo odmerjene urice prečrtale še nove okolščine. Če je bila v nedeljo v ondotni podružnici maša z običajnim fantovskim „žegnanjem“, napravil je mežnar iz našega „visokošolskega svetišča“ prav prozajično kmečko „oštarijo“. Klopi so znosili na

Znana je v tej stvari Kielmannsegova razlaga. Izumel je novo čuvstvo, katero je prepovedano v šolah vceplati, namreč, vsak učenec in učenka mora poleg svoje rodne zemlje še ljubiti južnotirolske Lahe, gornje- in spodnjeavstrijske Nemce in viteške Madjare, a vzklikati, da se naša domovina razprostira od Krkonoš do Adrije.

Izpremenili so učitelja in učenca le zato v sužnja podrobnih osnov, da bi imeli v birokratiški pisarni red, to je, da bi vedeli, kedaj razlaga učitelj in o čem bode razlagal.

Birokratizem je uvedel v nas itajno kvalifikacijo in disciplinarno preiskavona zakladu anonimnih tožb.

In to vse naj bi bil red, kojega potrebujemo v društvu?

Kdor tako govori, nima smisla za napredek in razvoj, nima smisla niti za pravičnost in ako brani birokratizem, zadostuje samo lastni svoji udobnosti.

Igra s punicami, katere ima v prstih.

Zato: Ne pelji nas v skušnjavo, ampak reši nas vsega birokratizma — Amen.

(Po „Poslu z Budče“.)

Učiteljski pravnik.

Priobčuje „Pedagogičsko društvo“ v Krškem.

(Dalje.)

Pravice v materjelnih zadevah.

§ 54. Kedar je učitelj odstavljen, naznani se to ministru za bogočastje in uk, kateri to pove deželnim šolskim oblastim drugih dežel zastopanih v državnem zboru.

§ 55. Okrajna šolska oblast odstavi učitelja službe in mu tudi ustavi s službo sklenjene prihodke začasno, ko traja sodnijska ali ustrahovalna preiskava, ako tirja dostojnost učiteljskega stanu, da se preiskovanec za čas preiskovanja nemudoma službe odstavi. Pritožba zoper začasno odstavljenje nima odločilne moči.

§ 56. Ako bi pa začasno odstavljen ali njegova družina pomankanje trpela, izreka pa okrajna šolska oblast, koliko se mu more živežnine dati. Največ, kar se

plano, oziroma jih razpostavili za sedeže pivcem. Popivanje je trajalo celo noč, in ko sem dospel v ponedeljek v šolo, nadaljevali so bolj „stanovitni“ nedeljski posel, „obnemogli“ pa so smrčali po klopeh in tleh.

Nekako patrijarhalično razmerje je vladalo med menoj in mojo „visokošolsko“ mladino, posebno ko sem začel med poldanskim odmorom odpirati svojo torbo. Obedoval sem seveda vprico otrok v šoli, ker mi je bilo vsekako ljubše, če so zvedeli otroci, da si njih učenik podaljšuje življenje na čisto prozajične načine, nego da bi mi v sosednji mežnarjevi čumnati oponašali vsak grizljaj — pujski, kure in koza. Res, da mi je čestokrat ostalo le vino; no poleti je bilo drugače, obedovali smo v gozdu nad kočjo, jaz iz torbe, otroci borovnice in prusnice.

Vkljub vsem naravnim in nadnaravnim zaprekam pa sem ljubil svojo „visoko šolo“ in nje slušatelje; otroci so z mnogo večjim veseljem prihajali semkaj na višino, nego v štirirazrednico pri fari, saj tukaj se je prizanašalo meni in njim — s kruto metodo ponemčevanja.